

SOCIAL AND BEHAVIORAL SCIENCES

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.3.14>

PSYCHOLOGICZNA REGULACJA DYNAMIKI KREATYWNOŚCI PRZYSZŁEGO NAUCZYCIELA SZKOŁY PODSTAWOWEJ

Mykola Savrasov

*kandydat nauk psychologicznych, docent,
doktorant Katedry Psychologii*

Charkowskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego imienia H.S. Skovorody (Charków, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-1434-902X

savrasov85@ukr.net

Kostiantyn Kyseliov

aspirant Katedry Psychologii

Państwowej Uczelni „Donbaski Państwowy Uniwersytet Pedagogiczny”

(Słowiańsk, obwód doniecki, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-1684-9634

Adnotacja. Ostatnim etapem przygotowania zawodowego przyszłego nauczyciela szkoły podstawowej jest niezwykle pozytywny okres czasu dla rozwoju kreatywności podmiotu, kiedy jego potencjał do kreatywności figuratywnej zaczyna się wyraźnie manifestować i realizować, przy czym dzieje się to systematycznie i spójnie, a czynniki psychologiczne mogą być pewnymi czynnikami napędzającymi tę psychologiczną dynamikę sfery kreatywnej podmiotu na tym etapie profesjonalizacji, aby uniknąć stereotypyzacji figuratywnej, znaleźć własną ścieżkę twórczej realizacji, ciągle podnoszenie jakościowego i ilościowego poziomu oryginalności własnego kreatywnego produktu figuratywnego, dążenie do ukończenia i interpretacji jego kreatywnego produktu i tym podobnych.

Ustalono, że podczas całego okresu dorastania i zdobywania doświadczenia edukacyjnego i zawodowego przez przyszłych nauczycieli szkół podstawowych, głównymi specyficznymi cechami figuratywnego aktu twórczego dla przedstawicieli tego kształcenia zawodowego jest szybkość powstawania i wdrażania kreatywnego projektu, stopień jego odchylenia od istniejących prototypów, pragnienie, aby uniknąć możliwego powrotu do nich lub ich modyfikacji i dążenia do ukończenia i właściwego projektowania ich kreatywnego produktu.

Słowa kluczowe: kreatywność, student, zdolności twórcze, struktura, współczynnik, wskaźnik, związek.

PSYCHOLOGICAL REGULATION OF THE DYNAMICS OF CREATIVITY OF THE FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHER

Mykola Savrasov

*Candidate of Philology Science, Associate Professor,
Doctoral Student at the Psychology Department*

H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University (Kharkiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-1434-902X

savrasov85@ukr.net

Kostiantyn Kyselov

Postgraduate Student at the Psychology Department

Donbass State Pedagogical University (Sloviansk, Donetsk region, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-1684-9634

Abstract. The final stage of professional training of the future primary school teacher is a very positive period of time for the development of figurative creativity of the subject, when it begins to manifest itself and realize its potential for figurative creativity, and it happens systematically and coherently. At this stage of professionalization may be psychological factors to avoid image stereotyping, finding their own way of creative realization, constantly improving the qualitative and quantitative level of originality of their own creative image product, the desire to complete and interpret their creative product and more.

It is established that during the whole process of growing up and gaining experience in educational and professional activities by future primary school teachers, the main specific characteristics of the creative figurative act for the representatives of this training is the speed of emergence and development of creative ideas, the degree of its deviation from existing prototypes, return to them or their modification and efforts to complete and properly design their creative product.

Key words: creativity, student, creativity, structure, coefficient, indicator, connection.

ПСИХОЛОГІЧНА РЕГУЛЯЦІЯ ДИНАМІКИ КРЕАТИВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Микола Саврасов

*кандидат психологічних наук, доцент,
докторант кафедри психології*

Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-1434-902X

savrasov85@ukr.net

Костянтин Кисельов

аспірант кафедри психології

Донбаського державного педагогічного університету (Слов'янськ, Донецька область, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-1684-9634

Анотація. Завершальний етап професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи виступає вкрай позитивним проміжком часу для розвитку образної креативності суб'єкта, коли починає яскраво проявлятися та реалізовуватися його потенціал до образної творчості, причому це відбувається системно та узгоджено, а певними драйверами даної психологічної динаміки креативної сфери суб'єкта на даній стадії професіоналізації можуть виступати психологічні чинники уникнення образної стереотипізації, пошуку власного шляху творчої реалізації, постійного підвищення якісного та кількісного рівня оригінальності власного творчого образного продукту, прагнення до завершення та інтерпретації свого творчого продукту тощо.

Встановлено, що протягом усього процесу дорослішання та набуття досвіду навчально-професійної діяльності майбутніми вчителями початкової школи, основними конкретними характеристиками креативного образного акту для представників даного професійної підготовки виступає швидкість виникнення та розгортання творчого задуму, ступінь його відхилення від існуючих прототипів, прагнення якомога уникнути можливого повернення до них чи їх модифікація та намагання до завершення і належного оформлення свого творчого продукту.

Ключові слова: креативність, студент, творчі здібності, структура, коефіцієнт, показник, зв'язок.

Вступ. Креативність як стійка особистісна характеристика та усталений різновид загальних здібностей виступає важливим об'єктом сучасних наукових досліджень у сфері гуманітарних та поведінкових наук, їй приділяється значна увага видатних представників як вітчизняної науки (В. М. Дружинін, Л. Б. Єрмолаєва-Томіна, М. А. Кузнецов, С. Д. Максименко, Т. Б. Хомуленко), так і закордонних науковців (Р. Арнхейм, Дж. Гілфорд, Е. П. Торренс, Д. Тейлор, Дж. Рензуллі, С. Меднік, Дж. Фельдхьюзен, Р. Стернберг, Г. Айзенк). Попри певну розробленість проблематики креативності у загальнонауковому аспекті (виділена термінологія, феноменологія, структура, окремі особливості), в аспекті вузького її розуміння (для представників окремих вікових чи професійних груп, що спеціалізуються на окремих видах професійної діяльності), особливо на емпіричному та прикладному рівні ступінь розкриття сутності даного явища лишається, на нашу думку, дещо недостатнім. Однією з таких сфер становлення та професійної діяльності виступає сфери освіти, причому додаткової актуальності становлення креативності набуває на ранніх етапах освітньої активності та психічного розвитку, одним з яких виступає початкова школа. Саме дана закономірність висуває суттєві вимоги до педагогів, що працюють у даній площині – сучасних вчителів початкової школи, спеціфіки діагностики, розвитку та з'ясування найбільш інформативних особливостей їх креативності та психологічних особливостей її регуляції.

Основна частина. Серед основних завдань нашого дослідження виділяємо такі: аналіз теоретико-методологічних передумов становлення креативності (творчих здібностей) майбутнього вчителя початкової школи та особливостей психічної регуляції її динаміки; емпіричне дослідження закономірностей розвитку креативності майбутнього вчителя початкової школи; виявлення та опис основних регулятивних чинників динаміки креативності майбутнього вчителя початкової школи. Відповідно, основною метою є розкриття психолого-педагогічного змісту основних чинників регуляції динаміки креативності майбутнього вчителя початкової школи.

Матеріал і методи дослідження. Включають аналіз та синтез наявної теоретичної та методологічної бази, теоретичне моделювання функціональних та структурних особливостей явища, що вивчається; аналіз ступеня достовірності розбіжностей середніх значень виділених емпіричних показників (критерій t-Ст'юдента); наукову інтерпретацію отриманих емпіричних результатів. Методики психологічної діагностики, які входять до психодіагностичної програми нашого дослідження, вже описувались нами докладно раніше (Кисельов, 2019: 128), тому ми не будемо зупинятися на них докладно. В якості експериментальної виборки виступають студенти 1-5 років навчання рівня вищої освіти «Бакалавр» та «Магістр» спеціальності «013 Початкова освіта» Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» загальною кількістю 150 осіб.

Результати. На сучасному етапі розвитку психолого-педагогічної теорії та практики науковці приділяють особливу увагу чинникам, критеріям, умовам та технологіям розвитку креативності майбутнього вчителя початкової школи у процес його фахової підготовки. Сконцентруємося стисло на основних таких аспектах.

Так, М.І. Гайдур, досліджуючи підготовку майбутніх вчителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища, пропонує використання психолого-педагогічної технології, в центрі якої творчий етап, де створюються умови для застосування інформаційних ресурсів, відбувається підтримки включення майбутнього вчителя в активну творчу діяльність, розробляються та презентуються власні творчі проекти, що стосуються питань творчого саморозвитку особистості педагога, аналізуються педагогічні інновації, має місце психологічний супровід та психологічна підтримка становлення майбутнього фахівця-педагога з боку практичного психолога ВНЗ, а в подальшому і психологічна підтримка вчителя-початківця в процесі його професійної діяльності з боку шкільного психолога (Гайдур, 2010: 8).

Досліджуючи підготовку майбутніх вчителів початкової школи до педагогічної імпровізації, С.М. Дубяга дійшла висновків, що суттєвим чинником креативності майбутнього педагога початкової школи виступає його педагогічна імпровізація, що зумовлена глибокими знаннями психолого-педагогічних дисциплін, предмету викладання та теоретичних основ педагогічної імпровізації, імпровізаційними вміннями і навичками, гнучкістю та оригінальністю мислення, винахідливістю, педагогічною інтуїцією і уявою та широким колом інтересів (Дубяга, 2008: 18). Н.Є. Колесник, обґрунтовуючи модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості учнів, розглядає серед її структурних компонентів зміст художньо-технічної творчості, вміння реалізувати конструктивно-технологічний підхід до праці, взаємодоповнюваність вербальних, графічних, сенсорних дій з різними матеріалами, творчий і нестандартний підходи до професійної діяльності (Колесник, 2007: 10).

М.Ю. Прокоф'єва, аналізуючи провідний закордонний досвід, намагається розробити модель інтегративної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів – учителів початкових класів, до психолого-педагогічних умов реалізації якої в процесі їх професійної підготовки авторка пропонує відносити: наповнення навчальних курсів настановчою інформацією, забезпечення міжпредметних зв'язків, структурування змісту навчального матеріалу на інтеграційній основі, трансформацію прийомів навчальної роботи студентів, професійно-спрямовану творчу діяльність, системне використання інноваційних технологій навчання студентів тощо (Прокоф'єва, 2008: 13).

О.О. Красовською висвітлено особливості формування творчої особистості майбутнього вчителя початкових класів за умов використання інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці, серед яких розвиток творчого гнучкого нестереотипного мислення, комунікативних якостей, трансформація суспільних цінностей, здатності продукувати нестандартні ідеї, розв'язання педагогічних проблем і ситуацій, обрання інноваційних методів і прийомів викладу змісту дисциплін початкової школи, створення спеціальних умов опанування практичними вміннями педагогічної діяльності (Красовська, 2012: 135).

М.М. Марусинець визначено роль креативності у формуванні професійної рефлексії майбутнього педагога початкових класів, коли зі зростанням рівня розвитку професійної рефлексії поступово реалізується рефлексивно-креативний потенціал особистості, результатом якого є процес ідентифікації суб'єкта із системою особистісних і професійних цінностей педагога-професіонала, що саморозвивається (Марусинець, 2010: 219). В.Ю. Підгурською розглянуто різні форми та методи мовнокомунікативної діяльності в ході навчальної роботи, які є ефективними засобами розвитку креативності майбутнього вчителя початкових класів як необхідної умови їх професійної реалізації (Підгурська, 2011: 295).

І.В. Поляковою визначено та проаналізовано зміст психологічних бар'єрів розвитку креативності майбутнього педагога, зокрема: нестача сну, страх, заборона мислення, брак часу, перфекціонізм, агресивність, неправильна техніка, помилкова реалізація (Полякова, 2011: 319). Т.В. Каракатсанісом проаналізовано теорії й практики розвитку креативності майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах Великої Британії та охарактеризовано систему їх професійної підготовки у педагогічних коледжах країни щодо розвитку креативності як запоруки їх професійної реалізації (Каракатсаніс, 2014: 16).

Як бачимо, теоретичний аналіз та наукове моделювання дає нам змогу стверджувати, що креативність майбутнього вчителя початкової школи тісно пов'язана із такими аспектами його фахової підготовки та професійного становлення, як: організація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища, мовнокомунікативна діяльність у ході навчальної роботи, формування професійної рефлексії майбутнього педагога початкових класів, формування творчої особистості майбутнього вчителя початкових класів за умов використання інноваційних педагогічних технологій у професійній підготовці, педагогічна імпровізація в ході професійної педагогічної діяльності.

Нижче з метою вирішення важливого завдання дослідження динаміки креативності майбутнього вчителя початкової школи у процесі фахової підготовки нами проведено математико-статистичну процедуру аналізу ступеня статистичної достовірності розбіжностей середніх значень виділених емпіричних показників вербальної креативності (біглисть вербальної креативності, гнучкість вербальної креативності, оригінальність вербальної креативності, розробленість вербальної креативності) та образної креативності (біглисть образної креативності, оригінальність образної креативності, абстрактність назви образної креативності, спротив замкненню образної креативності розробленість образної креативності) для студентів першого, третього та п'ятого років навчання – майбутніх вчителів початкової школи.

Отримані результати ми намагалися інтерпретувати спираючись на психологічний зміст названих емпіричних показників, що пропонуються розробниками та модифікаторами використаних нами методик та процедур діагностики вербальної та образної креативності, враховуючи певний досвід наших попередників та власний досвід у галузі дослідження специфіки прояву креативності особистості у навчальній та професійній діяльності, у сфері розробки психолого-діагностичного та розвивального інструментарію тощо.

Як можемо бачити, від першого до третього року навчання майбутнього вчителя початкової школи, тобто на його початковому етапі фактично не відбувається виразних зрушень у сфері образної креативності майбутнього вчителя початкової школи, хоча усім виділеним показникам образної креативності все ж властива позитивна динаміка, для жодного з них дана тенденція не набуває характеру статистичної закономірності. Вважаємо, що викликати даний факт може системний вплив низки факторів психічного функціонування студента, структури та змісту навчального матеріалу студентів, специфіка діагностики образної креативності, що може не зовсім відповідати специфіці образної креативності майбутнього фахівця даної спеціалізації.

Для показників образної креативності майбутнього вчителя початкової школи на завершальному етапі навчання нами виявлено статистично достовірне зростання середніх значень показників оригінальності образної креативності ($t=-5,54$ при $p<0,001$), спротиву замкненню образної креативності ($t=-4,18$ при $p<0,001$), розробленості образної креативності ($t=-2,26$ при $p<0,05$) на фоні певного зростання і решти виділених емпіричних показників. Показник оригінальності виступає як один з найвагоміших показників образної креативності взагалі, а його статистично достовірне зростання на такому рівні дає нам змогу розглядати віковий період завершального етапу професійної підготовки майбутнього фахівця даного профілю як такий, що визначає змістову складову частину його образної креативності, остаточно оформлює її у вигляді визначних результатів образної творчості, сприяє становленню його креативної підсистеми особистості в цілому.

Що стосується статистично достовірної позитивної динаміки показника спротиву замкненню образної креативності, зафіксованої для наших респондентів на завершальному етапі їх професійної підготовки, вона виступає свідченням усе зростаючого прагнення суб'єкта до уникнення образної стереотипізації та спроб пошуку свого власного реалізаційного шляху, незважаючи на усталені стереотипи, властиві оточуючому середовищу. Достовірне зростання середніх значень показника розробленості образної креативності дає нам підстави вважати, що на фінішному етапі навчання у вищій майбутньому вчителю початкової школи властиве намагання доводити до логічного завершення свій творчий задум, інтерпретувати його для себе та широкого загалу, сприяти його втіленню, розумінню та подальшому принагідному використанню.

Встановлено, що для показників образної креативності майбутнього вчителя початкової школи на завершальному етапі навчання нами виявлено статистично достовірне зростання середніх значень показників біглості образної креативності ($t=-3,98$ при $p<0,001$), оригінальності образної креативності ($t=-6,38$ при $p<0,001$), спротиву замкненню образної креативності ($t=-5,07$ при $p<0,001$), розробленості образної креативності ($t=-3,96$ при $p<0,001$) з урахуванням достатньо виразного зростання усіх виділених емпіричних показників.

Встановлена закономірність розвитку образної креативності майбутнього вчителя початкової школи впродовж цього процесу зумовлює його своєрідність як з точки зору вікової психології, так і з точки зору педагогічної психології, якщо не забувати про суттєві зміни у характері навчальної діяльності, її змісті та структурі (збільшення долі професійно орієнтованих навчальних предметів, що дедалі набувають все більшого конкретно-практичного характеру), у поглибленні професіоналізації суб'єкта (набуття практичного досвіду у ході проходження циклу практичної підготовки, подекуди поступовий початок в обмежених обсягах професійної діяльності), тобто набуття ним не тільки життєвого, особистісного та соціального досвіду, а і досвіду теоретичної та практичної діяльності, особливо на перетині таких її своєрідних сторін як кінець навчання та початок майбутньої професійної трудової діяльності.

Нами встановлено, що на початковому етапі навчання майбутнього вчителя початкової школи не відбувається статистично достовірних зрушень у сфері його вербальної креативності, хоча показникам гнучкості та розробленості вербальної креативності властива певна позитивна динаміка, а показникам біглості та оригінальності вербальної креативності властива певна негативна динаміка. У підсумку може сказати, що динаміка вербальної креативності наших респондентів на початковому етапі професійної підготовки є статистично недостовірною та суперечливою.

Можемо констатувати, що на завершальному етапі майбутнього вчителя початкової школи не зафіксовано достовірної динаміки середніх значень емпіричних показників його вербальної креативності, хоча більшості таких показників вербальної креативності (біглість, гнучкість та оригінальність) властива певна позитивна динаміка. Як наслідок, можемо стверджувати, що динаміка вербальної креативності наших респондентів на його завершальному етапі є переважно однорідною, проте не набуває характеру статистично достовірної. Вважаємо, що як і на попередньому етапі професійної підготовки, дана закономірність може бути обумовлена системним впливом низки факторів, серед яких індивідуально-психологічні чинники студентства даного профілю та специфіка будови навчального матеріалу та подальшої професійної діяльності за обраним профілем.

Як можемо бачити, протягом усього процесу навчання у вищій майбутньому вчителю початкової школи не властиві статистично достовірні зрушення середніх значень показників його вербальної креативності, хоча більшості таких виділених показників, а саме біглості, гнучкості та оригінальності вербальної креативності притаманна деяка динаміка зростання. Констатуємо, що динаміка вербальної креативності студентів даного профілю протягом навчання є доволі однорідною, проте не набуває характеру статистично достовірної закономірності.

Обговорення. Психічне функціонування студента, особливо на першому році навчання, суттєво ускладнюється необхідністю адаптації до нових умов діяльності, нового соціального оточення, нових побутових умов та зміни умов матеріального існування. У наших складних соціально-економічних реаліях не завжди даний процес обмежується одним роком, і окрім того, однозначно накладає вкрай негативний відбиток на

рівень психічного здоров'я, рівень академічних досягнень тощо. Фактично уся психіка людини в цьому віці та в даних умовах перебуває в умовах постійних колізій, що може дещо спотворювати особистісний профіль людини в цілому, тому природньо, що сфера творчого функціонування не є висновком, і не демонструє певної виразної динаміки.

Крім того, навчальний матеріал, що переважно обумовлює на даному етапі специфіку навчальної діяльності та когнітивного функціонування суб'єкта, за своїм змістом та структурою не зовсім відповідає, на нашу думку, профілю професійної підготовки, оскільки з незрозумілих причин недостатньо насичений фундаментальним спеціальним дисциплінами, вступними до фаху предметами, натомість вкрай захаращений дисциплінами загальноосвітньої спрямованості, що в окремих семестрах можуть складати навіть більшість змісту навчального плану підготовки фахівця. Крім недостатнього заглиблення до майбутнього фаху, дані дисципліни подаються переважно у вербальній формі, що спотворює закономірності становлення креативності суб'єкта навчальної діяльності даного профілю, руйнуючи очікування від майбутньої професії та відповідно особливостей оволодіння нею, викликаючи у нього негативні емоційні стани, розгубленість, зниження вмотивованості, втомлюваність та дратівливість.

Як наслідок, можемо зазначити, що завершальний етап професійної підготовки виступає вкрай позитивним проміжком часу для розвитку образної креативності суб'єкта, коли починає яскраво проявлятися та реалізовуватися його потенціал до образної творчості, причому це відбувається системно та узгоджено (з огляду на зростання усіх виділених емпіричних показників образної креативності), а певними драйверами даної психологічної динаміки креативної сфери суб'єкта на даній стадії професіоналізації можуть виступати психологічні чинники уникнення образної стереотипізації, пошуку власного шляху творчої реалізації, постійного підвищення якісного та кількісного рівня оригінальності власного творчого образного продукту, прагнення до завершення та інтерпретації свого творчого продукту тощо.

Вважаємо за необхідне приділити певну увагу виявленому факту відсутності статистично достовірного зростання показника абстрактності назви образної креативності майбутнього вчителя початкової школи протягом усього процесу навчання та намагаємося інтерпретувати психологічний зміст даної закономірності. Очевидним є те, що протягом усього процесу дорослішання та набуття досвіду навчально-професійної діяльності основними конкретними характеристиками креативного образного акту для представників даного профілю професійної підготовки виступає швидкість виникнення та розгортання творчого задуму, ступінь його відхилення від існуючих прототипів, прагнення якомога уникнути можливого повернення до них чи їх модифікація та намагання до завершення і належного оформлення свого творчого продукту.

На їх фоні поступово відходить на другий план динаміка показника абстрактності назви образної креативності, що може означати лише що в процесі мікрівікового становлення образної креативності суб'єкта навчально-професійної діяльності вирішальними стають функціональні та змістові чинники даного процесу, що утворюють його глибинну сутність, а не номінальна його сторона, його зовнішня обкладинка, що полягає в особливостях вербалізації даного креативного процесу, особливостях самопрезентації та презентації кінцевого творчого продукту тощо.

Якщо ж характеризувати процес становлення образної креативності майбутнього вчителя початкової школи як сукупність початкового та кінцевого її етапів, зазначимо, що він виступає нерівномірним, суперечливим та доволі динамічним процесом, оскільки спочатку йому не властива певна статистично достовірна позитивна динаміка, а у другій його половині часткова (на рівні деякої кількості емпіричних показників) статистично достовірна позитивна динаміка згодом призводить до беззаперечної позитивної достовірної динаміки в розрізі мікрівікового етапу професійної підготовки у вищі. Тобто фактично динаміка образної креативності студента як психічна закономірність забезпечується позитивними зрушеннями у даній сфері наприкінці його навчання, на межі навчання та професійної діяльності, що власне і може викликати таку бурхливу та яскраву динаміку, особливо на рівні таких ядерних характеристик образної креативності, як динамічність реалізації творчого задуму, ступінь його відмінності від стереотипів та спротив їх появі та вмотивована здатність до остаточного доопрацювання творчого продукту.

Даний факт є доволі очікуваним, оскільки характер навчальної та професійної діяльності представників даного профілю професійної підготовки сконцентрований переважно навколо оперування образними знаковими системами, і навіть специфіку навчальної діяльності та когнітивного функціонування суб'єкта на даному навчально-віковому етапі (що полягають в домінуванні навчальних дисциплін, що подаються переважно у вербальній формі), не може нівелювати системного впливу низки факторів психічного функціонування студента, що обумовили його особистісно-професійне становлення, особливості вибору професії та пізнавальної діяльності взагалі.

Що стосується причин даного явища, відмітимо, що для даного мікрівікового етапу в цілому вони швидше за все такі ж, як і на складових етапах навчання, як початковому, так і завершальному. Хоча підсумовуючи процес фахової підготовки магістра початкової освіти, мусимо зауважити, що відсутність статистично достовірного зростання його вербальної креативності в процесі набуття ним вищої освіти є негативним явищем. Фахівець із вищою освітою, незалежно від її профілю, повинен мати змогу ефективно взаємодіяти із оточуючим світом, грамотно, професійно, швидко та ефективно висловлювати свої думки, розуміти висловлення інших, виражати та вербалізувати власний подальший особистісно-професійний досвід, а отже на відміну від більш ранніх вікових етапів та стадій його професіоналізації вербальна креативність теж має зазнавати за підсумками мікрівікового етапу переконливої динаміки. Скоріш за все, система вищої природ-

ничої освіти на завершальному її етапі за своїм змістом та структурою недостатньо орієнтована на врахування таких особливостей подальшого особистісно-професійного функціонування фахівця даного профілю.

Підводячи підсумок аналізу ступеня статистичної достовірності розбіжностей середніх значень показників креативної сфери майбутніх вчителів початкової школи, причому креативної сфери як цілісної та системної галузі психічного життя людини, що постає у єдності та взаємодії її вербальної та образної складової, зауважимо, що: 1) образна креативність студентів даного профілю протягом професійної підготовки у виші характеризується достовірною позитивною динамікою за рахунок показників біглості образної креативності, оригінальності образної креативності, спротиву замкненню образної креативності, та розробленості образної креативності; 2) даний факт може означати обумовленість такої динаміки образної креативності впливом тенденцій прищвидшення виникнення та розгортання творчого задуму, зростання його відхилення від існуючих прототипів, прагнення якомога ефективніше запобігати їх можливій появі та намагання до завершення та оформлення свого творчого продукту, надання йому зрозумілого та презентабельного вигляду; 3) динаміка вербальної креативності студентів даного профілю протягом навчання має невиразний, неоднорідний та статистично недостовірний характер; 4) можливим поясненням такої негативної закономірності може виступати структурна та змістова невідповідність системи вищої освіти, особливо на завершальному її етапі, сучасним вимогам та особливостям подальшого особистісно-професійного та соціально-економічного функціонування фахівця даного профілю.

Висновки. За результатами нашого дослідження вдалося встановити: основними теоретико-методологічними передумовами становлення креативності майбутнього вчителя початкової школи виступають професійна рефлексія, розвиток творчого гнучкого нестереотипного мислення, комунікативних якостей, трансформації суспільних цінностей, здатності продукувати нестандартні ідеї, розв'язання педагогічних проблем і ситуацій, обрання інноваційних методів і прийомів викладу змісту дисциплін початкової школи, створення спеціальних умов опанування практичними вміннями педагогічної діяльності; регуляція образної креативності майбутнього вчителя початкової школи протягом професійної підготовки у виші характеризується достовірною позитивною динамікою показників біглості образної креативності, оригінальності образної креативності, спротиву замкненню образної креативності, та розробленості образної креативності.

Список використаних джерел:

1. Гайдур М.І. Підготовка майбутніх вчителів до організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів в умовах інформаційного середовища : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Ялта, 2010. 20 с.
2. Дубяга С.М. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до педагогічної імпровізації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2008. 23 с.
3. Каракатсаніс Т.В. Розвиток креативності майбутніх учителів початкових класів у педагогічних коледжах Великої Британії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2014. 20 с.
4. Кисельов К.С. Програма дослідження психологічних чинників динаміки креативності майбутніх вчителів початкових класів. *Тези Міжнародної науково-практичної конференції «Традиції та новації у сфері педагогіки та психології»*. Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського, 2019. С. 127–131.
5. Колесник Н.Є. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до організації художньо-технічної творчості учнів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2007. 22 с.
6. Красовська О.О. Використання інноваційних освітніх технологій у фаховій підготовці творчої особистості майбутнього вчителя початкової школи. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2012. № 4. С. 131–140.
7. Марусинець М.М. Креативність як чинник формування професійної рефлексії майбутніх учителів початкових класів. *Наука і освіта*. 2010. С. 216–220.
8. Підгурська В.Ю. Креативність майбутніх учителів початкових класів як необхідна умова їх професійної мовнокомунікативної діяльності. *Педагогічні науки : збірник наукових праць*. 2011. Вип. 59. С. 293–296.
9. Полякова І.В. Подолання бар'єрів розвитку креативності у процесі професійного навчання майбутніх учителів початкової школи. *Наука і освіта*. 2011. № 4. С. 317–320.
10. Прокоф'єва М.Ю. Інтеграція педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів і вчителів початкових класів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2008. 21 с.

References:

1. Gaydur M. I. (2010). Pidgotovka maybutnih vchiteliv do organizatsiyi navchalno-piznavalnoyi diyalnost molodshih shkolyariv v umovah informatsiyogo seredovischa [Preparation of future teachers for the organization of educational and cognitive activities of junior schoolchildren in the information environment]: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Yalta. 20 s. [in Ukrainian].
2. Dubyaga S. M. (2008). Pidgotovka maybutnih uchiteliv pochatkovoyi shkoli do pedagogichnoyi improvizatsiyi [Preparation of future primary school teachers for pedagogical improvisation]: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. K. 23 s. [in Ukrainian].
3. Karakatsanis T. V. (2014). Rozvitok kreativnosti maybutnih uchiteliv pochatkovih klasiv u pedagogichnih koledzhah Velikoyi Britaniyi [Development of creativity of future primary school teachers in pedagogical colleges of Great Britain]: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.04. Zaporizhzhya. 20 s. [in Ukrainian].
4. Kiselov K. S. (2019). Programa doslidzhennya psihologichnih chinnikov dinamiki kreativnosti maybutnih vchiteliv pochatkovih klasiv [The program of research of psychological factors of dynamics of creativity of future teachers of initial classes]. *Tezi Mizhnarodnoyi naukovopraktychnoyi konferentsiyi «Traditsiyi ta novatsiyi u sferi pedagogiki ta psihologiyi»*. Tavriyskiy natsionalniy universitet imeni V. I. Vernadskogo. S.127-131. [in Ukrainian].

5. Kolesnik N. E. (2007). Pidgotovka maybutnih uchiteliv pochatkovih klasiv do organizatsiyi hudozhno-tehnichnoyi tvorchosti uchniv [Preparation of future primary school teachers for the organization of artistic and technical creativity of students]: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Zhitomir. 22 s. [in Ukrainian].
6. Krasovska O. O. (2012). Viktoristannya innovatsyynih osvithnih tehnologiy u fahoviy pidgotovtsi tvorchoyi osobistosti maybutnogo vchitelya pochatkovoyi shkoli [The use of innovative educational technologies in the professional training of the creative personality of the future primary school teacher]. *Pedagogika i psihologiya profesiynoyi osvIti*. № 4. S. 131-140. [in Ukrainian].
7. Marusinets M. M. (2010). Kreativnist yak chinnik formuvannya profesiynoyi refleksiyyi maybutnih uchiteliv pochatkovih klasiv [Creativity as a factor in the formation of professional reflection of future primary school teachers]. *Nauka i osvIta*. S. 216-220. [in Ukrainian].
8. Pidgurska V. Yu. (2011). Kreativnist maybutnih uchiteliv pochatkovih klasiv yak neobhidna umova yih profesiynoyi movnokomunikativnoyi diyalnosti [Creativity of future primary school teachers as a necessary condition for their professional language and communication activities]. *Pedagogichni nauki : zbirnik naukovih prats*. Vip. 59. S. 293-296. [in Ukrainian].
9. Polyakova I. V. (2011). Podolannya bar'eriv rozvitku kreativnosti u protsesi profesiynogo navchannya maybutnih uchiteliv pochatkovoyi shkoli [Overcoming barriers to the development of creativity in the process of professional training of future primary school teachers]. *Nauka i osvita*. № 4. S. 317-320. [in Ukrainian].
10. Prokof'eva M. Yu. (2008). Integratsiya pedagogichnoyi pidgotovki maybutnih vohovateliv doshkilnih zakladiv i vchiteliv pochatkovih klasiv [Integration of pedagogical training of future educators of preschool institutions and primary school teachers]: avtoref. dis. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Odesa. 21 s. [in Ukrainian].